

bruikt wordt om de z.g.n. Mystiek mede te verdedigen, als zou hier sprake zijn van een onmiddellijk kennen.

Tot zoover onze correspondent, die eere-voorzitter is van de J.V. „Willem van Oranje“. We achten zijn vraag belangrijk genoeg, en ook voor het besef van andere lezers zal een antwoord allicht niet overbodig zijn.

Dat hier van een aparte in-spraak van den Heiligen Geest, buiten het Woord om, geen sprake is, ligt voor de hand. Er staat niet, dat de Geest (van God) getuigt „IN“ onzen geest, doch dat Hij „de Geest zelf“, getuigt „MET“ onzen geest.

Vandaar dan ook, dat prof. Greijdanus, wiens Kommentaar op Romelnen we hier natuurlijk ter hand nemen, spreekt van een „getuigenis“, dat de Heilige Geest „met“ en „aan“ onzen geest geeft aangaande het kindschap Gods. En hij voegt er aan toe: „dat is een „WERKING“ des Heiligen Geestes in het bewustzijn der geloovigen, waardoor zij onbedriegelijk weten door eene Goddelijke verzekering, en niet maar op grond van eigen inzichten en redeneeren, dat zij kinderen Gods zijn“. Waarom wij het woord „werking“ zoo grooten nadruk geven, zal straks blijken.

Voor de door vrager opgeworpen kwestie is het van beteekenis, dat onze geest dus kennis aangaande het kindschap heeft, ook afgedacht van het hier bedoelde bijkomende getuigenis van Gods Geest. Onze geest getuigt; Gods Geest getuigt mede. Er zijn uitleggers, of taalkundigen, die hier denken aan een (voor de rechtbank) optredende getuige, die zich aansluit bij een ander getuige, die zoo pas aan het woord gekomen is. Anderen meenen, dat de beteekenis verzwakt is, en het woord alleen maar „bevestigen“, „bevestigen“ wil zeggen. We kunnen deze vragen laten rusten (Greijdanus, Kittel, Schippers). Ook hier is volgens dr. Schippers „getuigenis“ bewijzen, aantoonen. En dat Gods Geest met onzen geest, of aan hem, getuigenis geeft, hangt hiermee samen, dat de mensch in zijn geweten „met-zich-zelf-mee-weet“. Hoe dit verzekerd zijn van het kindschap Gods ontstaan is? Door het Woord! Immers, de H. Schrift leidt deze zekerheid telkens af „niet uit eene bijzondere en buitengewone openbaring, maar uit de eigene merkteekenen der kinderen Gods, en uit de zeer standvastige beloften Gods“ (D. L. V. Verw. d. Dw. § 5). Want „deze verzekerdheid spruit niet uit eenige bijzondere openbaring, zonder of buiten het Woord geschied, maar uit het geloof aan de beloften Gods, die Hij in Zijn Woord zeer overvloedig tot onzen troost geopenbaard heeft; uit het getuigenis des Heiligen Geestes, die met onzen geest getuigt, dat wij kinderen en erfgenamen Gods zijn; eindelijk, uit de ernstige en heilige oefening van eene goede consciëntie en van goede werken“ (D. L. V. § 10.) Hier wordt zeer duidelijk door onze kerken beleden, dat het getuigenis van den Heiligen Geest met onzen geest in geen geval kan geschieden „zonder of buiten het Woord“. Tegenover dit waandekbeeld wordt het juist naar voren gebracht. De mystiek, opgevat niet naar Ritschl of Barth, maar naar de meening van elk behoorlijk kenner van de hoofdzaken der geschiedenis van theologie en wijsbegeerte, wil het altijd weer anders.

Zoals we zeiden, verdient het woord „werking“ in prof. Greijdanus' exegetische opmerking onze aandacht afzonderlijk. We mogen vrijelijk aannemen, dat dit woord „werking“ niet argeloos, doch opzettelijk door prof. Greijdanus zal gekozen zijn. Immers, reeds jaren geleden heeft hij over het getuigenis des Heiligen Geestes met prof. dr. H. H. Kuyper en den pas gepromoveerden dr. V. Hepp een gedachtenwisseling gehad. En het liep daarbij voornamelijk hierover:

Is dat getuigenis des Heiligen Geestes een bepaalde, en dan nieuwe, bij de Schrift bijkomende uitspraak, of:

Is het een kracht, een werking des Geestes?

Nu had deze gedachtenwisseling betrekking op een zeer bepaald getuigenis van den Heiligen Geest, n.l., dat getuigenis, waardoor wij de Schrift erkennen voor Gods Woord. Maar de bespreking van dit onderwerp heeft ook voor alle getuigenis des Geestes beteekenis. Het gesprek komt tenslotte altijd weer neer op de grondvragen, hierboven gesteld.

In het „Geref. Theol. Tijdschrift“ (14e jrg., afl. 12, 1914) plaatste prof. Greijdanus een artikel over het karakter van het getuigenis van den Heiligen Geest volgens Calvin; tevens (XIV, 7) reeds was door hem een referaat gepubliceerd over den erkenningsgrond van den kanon (der H. Schrift). Als die grond voor bedoelde erkenning was door hem aangegeven de Schrift zelve, zooals zij naar inhoud en vorm voor ons treedt.

Hiermee was dus afgesneden de gedachte, als zou het Geestesgetuigenis zelf die grond zijn. Van dit Geestesgetuigenis, dat wij hierna gemakshalve zullen aanduiden als T.S.S. (Testimonium Spiritus Sancti), merkte referent op, dat het geen goddelijke verklaring in de ziel is, die tot ons zegt: die Schrift en die boeken of stukken zijn Gods Woord. Het is geen nieuwe uitspraak, geen nieuwe verklaring. Als de Bijbel 1000 § § bevat, dan is het T.S.S. niet § 1001. Maar het is volgens prof. Greijdanus de kracht, de werking, waardoor wij bekwaam en bereid worden om haar (de Schrift) als Gods Woord te zien en te erkennen.

Hierover werd prof. Greijdanus aangevallen door „De Heraut“. Daarin heeft prof. dr. H. H. Kuyper beweerd, dat ten onrechte de naam grond aan het T.S.S. onthouden werd. Prof. Greijdanus handhaafde tegenover deze bestrijding zijn gevoelen. Volgens hem had dr. H. H. Kuyper zijn bewering zelf onwillekeurig verloochend, door te schrijven, dat, als de H. Schrift weggenomen wordt, alsdan het T.S.S. zonder inhoud zou wezen. Want, zoo merkt prof. Greijdanus op, hiermee geeft dr. Kuyper zelf toe, dat het T.S.S. geen grond is. Een grond toch „heeft in zichzelf inhoud, of is zelf inhoud. Er kan wat op rusten, daar kan wat op gebouwd worden, die is niet leeg in zichzelf. Wat echter zonder inhoud is van zichzelf, wat in zichzelf leeg is, maar zijn inhoud van elders moet ontleenen, dat is niet zelf grond, maar dan is grond datgene, waaraan dit in zichzelf leegge zijn inhoud moet ontleenen“.

Ter toelichting verwees prof. Greijdanus voorts naar Calvin (429), volgens wien het T.S.S. een, in verband met de inspiratie der H.S. door den H.G. in de harten geoeffende WERKING is, die innerlijke zekerheid aangaande de H.S. doet ontstaan. „Deze werking des H.G. is op zichzelf“, aldus Greijdanus, „van formeelen aard, en zonder materiëlen bewustzijnsinhoud. Het staat er soortgelijk mede als met oog en oor..... Zij missen van zichzelf inhoud, welken zij echter vinden in de wereld van het zichtbare of hoorbare (436). „Het ambt van den Geest“, aldus de schrijver, „is niet, ons nieuwe openbaringen te geven, maar om hetgeen in het Evangelie geleerd wordt, in de zielen post te doen vatten“.

De Geesteswerking brengt dus geenerlei bewustzijnsinhoud buiten hetgeen ons in de H.S. geopenbaard is (543). Zóóver gaat deze overtuiging, dat ze haar consequentie rondweg aandurft: „Zelfs moet de Geest in Zijne werkingen in ons getoetst worden aan de Schrift. In de Schrift heeft Hij Zichzelven geteekend. Aan dat Schriftbeeld, die Geestesimago in de Schrift, moet Hij in Zijne werkingen in den mensch herkend, en naar dat beeld in de Schrift moet Hij in die innerlijke werkingen beoordeeld en erkend worden“ (444). De Schrift is „de grond van ons geloof, ook betreffende den Geest en Zijne werking. Het T.S.S. vormt hierbij geene uitzondering. Ook daarover moet eene keur gaan. En deze moet geschieden naar de Schrift“. „Grond voor ons geloof aan het T.S.S. is niet dat testimonium zelf, maar wat ons omtrent dat T.S.S. door den Geest in de Schrift werd geopenbaard“ (444). „In die Schrift vinden wij de imago (het beeld) des Geestes. Daaraan herkennen wij Hem ook in dat testimonium“ (444). „Hieruit volgt“ — aldus besluit prof. Greijdanus — „dat de Schrift dus ook laatste grond is van ons geloof aan de Schrift als Gods Woord.“... Het T.S.S. „legt ook geene verklaring in ons af... want zelf moet het gebaseerd zijn op, of overeenkomen met de Schrift, zullen wij het als van den Geest Gods afkomstig, d.i. dus als waarachtig, mogen aanvaarden“.

Voor prof. Greijdanus' besef staat of valt de consequent-gereformeerde houding ten aanzien van dit vraagpunt met de definitie, die wij hem zagen geven van het T.S.S. „De beteekenis hiervan“, zoo zegt hij, „is deze, dat, wanneer men... nauwkeurig sprekende, het getuigenis des H.G. grond van ons geloof aan de Schrift als Gods Woord noemt, en het zoo wil noemen ook in onderscheiding van zondanige krachten werking (dr. H. H. Kuyper), men daarmee in principe den band aan de Schrift doorsnijdt, en op de lijn van het lumen internum (het z.g. „inwendige licht“) der geestdrijvers, en op die van Modernen en Ethischen zich beweegt. Immers heeft een grond inhoud in zichzelf, en is hij inhoud, i.e. bewustzijnsinhoud. Dus wordt daarmee de basis van ons geloof gelegd niet in het objectieve, maar in het subjectieve, in den mensch, den geloovige, zelve. En dit... in materiëlen zin: zekere bewustzijnsinhoud, buiten of zonder de H.S. in ons gewerkt door den H.G., en door ons met meerdere of mindere helderheid begrepen, zou dan grondslag in ons zijn, waarop wij ons geloof aan de autoriteit der H.S. zouden doen vaststaan. Waarmerkende controle over dezen inhoud door of naar de H.S. ware dan uitteraard buitengesloten. De mogelijkheid moest dan toegegeven worden, dat de H.G. ons buiten de H.S. misschien ook nog meer bekend maakt of openbaart, dan enkel die mededeeling aangaande de H.S. als Gods Woord. En de zekere controle over de werking des H.G. in ons, viel dan weg. De overgang tot het rationalisme was dan geleidelijk, en schier reeds gemaakt“.

Dit laatste gevoelen wordt door prof. Greijdanus geïllustreerd met verwijzing naar J. H. Scholten, die in zijn Leer der Herv. Kerk (4e druk, I, 194) de hervormers meent te mogen prijzen, wjl zij in het T.S.S. (door Scholten opgevat als zekere mededeeling) „een beginsel hebben uitgesproken, waarmee elk uiterlijk gezag op het gebied der godsdienst feitelijk wordt opgeheven“ (447). Dat Scholten hierin mistast, niet alleen wat Calvin's eigenlijke meening betreft, doch ook voor wat aangaat de door hem daaraan verbonden consequentie, is duidelijk. Scholten heeft, aldus Greijdanus, zijn eigen moderne opvattingen ingedragen in zijn omschrijving van de voorstelling van het T.S.S. door Calvin.

Niet alleen tegenover prof. Kuyper, maar ook tegenover prof. Hepp hield prof. Greijdanus zijn meening vol.

Onze vrager zal enkele regels hierboven hebben gelezen, dat naar de verzekering van prof. Greijdanus,

ook voor andere getuigenissen des Geestes de besproken kwestie van fundamentele beteekenis is. Wat ons blad betreft, verwijzen we naar de hoofd artikelen, die ds. J. S. Post van Axel eenige jaren geleden heeft gewijd aan enkele door hem, evenals door ons (Catechismushijlage) afgewezen opvattingen van prof. Hepp's dissertatie.

Het gezegde moge volstaan om te bewijzen, dat naar onze meening in den tekst van Rom. 8:16 geenerlei nieuwe INSpraak of UITSPRAAK van den Heiligen Geest bedoeld is. Hij werkt in ons de zekerheid door het Woord; daardoor gaat dan onze geest getuigen, in geloofszekerheid, dat wij kinderen Gods zijn. En dan komt de Geest terug met datzelfde Woord en met de sacramenten, om ons vast te maken in wat wij door het geloof reeds hadden aangenomen.

Hij oefent weer een werking op ons, waardoor wij opnieuw en te sterker verzekerd worden. En deze werking is van Hem zelf; de geloovige waarmerkt ze als van Hem afkomstig door en naar de Schriften, en mag dan van die werking verklaren, dat ze een nieuw getuigenis van den Heiligen Geest is: hij heeft het Woord bezegeld, en ons daaraan des te inniger verbonden.

K. S.

AFGELOOPEN.

Van den tijd der oprichting af heb ik „Credo“ thuis gezonden gekregen, zonder het aan te vragen; misschien wel als ruilnummer.

Ik heb me bijna doorlopend aan de schrijfwijze (schrijven en niet-schrijven) van dit orgaan gestooten. Maar deze week ging de deur dicht.

Ik las daar zoo iets, als dat het op twist aansturen is, als ik voor de jongelingen spreek over geloof en mystiek! Nota bene, alsof we zouden moeten zwijgen als 't prof. Hepp belieft, en alsof zijn „argumenten“ 't laatste woord beteekenden.

Maar ik las iets dat nog erger is. Als ondergeteekende nu maar eens inzake dat John Knox-gevalletje (dat prof. Hepp, wat de argumenten betreft, ook al verkeerd geleid heeft) ongelijk wilde bekennen, dan zou er een wolkje als eens mans hand voor de kerken opkomen!

Stel u voor: dat zegt de man, die ettelijke beschuldigingen zich zag ontvallen, en nooit iets terugnam, die een gesprek erover vermeerde, die zelf de kerken opjag met brochures! Die broeder moet een ander aanwijzen als den man, die de onrust brengt? En dat om de eenvoudige reden, dat hij inzake Knox beter las dan prof. Hepp?

Ik heb deze week na dit zinnetje de uitgeefster van „Credo“ bericht, dat ik het blad niet meer wensch te ontvangen. Zulk geschrijf is slecht.

K. S.

Twee boeken over de zee.

Zeemansleven. Redactie Prof. Dr. H. Brugmans. — G. F. Callenbach N.V., Nijkerk. J. Brandenburg; Zeemolest. — Uitg. door Bosch en Keuning N.V., Baarn.

Er is wel eens over geklaagd, dat de zee een te kleine rol vervulde in onze literatuur, in verhouding met haar economische beteekenis voor ons land. En inderdaad is het aantal romans over de zee zeer gering en is de roman van de zee nog niet geschreven.

In de laatste jaren is er een kentering ten goede gekomen en verschenen er tal van verhalen over het zeemansleven, zeevaart en visscherij. Reisbeschrijvingen, ontdekkingsreizen, scheepsjournalen van oude „seylagien“, worden herdrukt en gelezen. Na den bloeitijd van den psychologischen roman, is er naast den regionalen roman nog ruimte genoeg over voor het boek van de zee.

Een monumentaal werk verscheen er bij Callenbach over het „Zeemansleven“. De redacteur, wjl prof. Brugmans, schreef slechts een korte inleiding. Blijkbaar heeft deze eminente historicus, die zoo vaardig de pen voerde, het niet noodig geacht in een werk, dat een overwegende literaire beteekenis heeft, een overzicht te geven van de zeevaart in verschillende tijdperken van onze geschiedenis.

De heer Palm heeft nu de taak op zich genomen in een achttal kleine schetsen enkele bijzonderheden te behandelen de zeevaart betreffende. Enkele daarvan, b.v. over slavenhalers en piraten, hadden zich uitnemend geleend voor een uitvoerige novelle, maar ook zoo als ze nu zijn, bevatten zij veel wetenswaardigs. Bijzonder interessant is het stukje over de zeereis en de schipbreuk van Paulus, waardoor de bijbellezer een duidelijk beeld krijgt van de gevaarlijke reis in het vergevorderde seizoen op de Middellandsche zee. Ook hier weer blijkt de bijbel een zeer juist verslag te geven van een natuurlijke gebeurtenis.

Een aparte plaats neemt in de schets van Dr. Callenbach, die een reis beschrijft met het Kerk- en Hospitaalschip „De Hoop“ naar de vischwateren om Schotland, om een kijkje te geven op het be-

langrij
vissch
De
deelte
vellen
acht
van
loop
begin
Op
De st
kunne
dwene
noeme
een r
aan t
over
speler
schoo
chine
op ze
korin
wond
schijp
gevar
Het
gewee
stem
titel
een z
de Ne
blusse
zee, n
naam
moet
leven
Voo
boeier
schier
leven
leeren
niet t
vredes
schree
Seoor
haar
Op
treft,
dekkin
uit o
kome
schree
onove
de ee
een st
nen,
den g
Een
zelfka
Geus
der ze
schuit
Het
In de
prach
voor
vrouw
begrij
zeema
beter
zand
gevoel
Bijz
Eysse
meer
groeit
ontne
van l
offer
Dik
onder
teur
pente
met d
boek
DE re
forsch
Ong
zamel
G. Br
omuit
De
zwaar
opge
is hij
plotse
aan w
de ene
Hij m
vrouw
driet
op ee
spoed
boot
Koo
teerd
maar
minkt

teestes de be-
kenis is. Wat
hoofdartikelen,
geleden heeft
por ons (Cate-
n van prof.

rijzen, dat naar
16 geenerlei
den Heiligen
zekerheid door
et getuigen, in
s zijn. En dan
Voord en met
a wat wij door

waardoor wij
den. En deze
ge waarmerkt
r de Schriften,
n dat ze een
it is: hij heeft
des te inniger

K. S.

„Credo" thuis
vragen; mis-

de schrijfwijze
aan gestooten.

vist aansturen
ver geloof en
toeten zwijgen
argumenten" t

ndergeteeken-
gevalletje (dat
ook al ver-
nen, dan zou
de kerken op-

elijke beschm-
ets terugnam,
elf de kerken
oet een ander
engt? En dat
Knox beter las

itgeefster van
eer wensch te

K. S.

UNST

Dr. H. Brug-
Nijkerk.
— Uitg. door

le zee een te
uur, in ver-
ekenis voor
romans over
a de zee nog

ng ten goede
erhalen over
erij. Reisbe-
epsjournalen
t en gelezen.
chen roman,
g ruimte ge-

er bij Callen-
dacteur, wij-
en korte in-
e historicus,
niet noodig
ide litteraire
ven van de
an onze ge-

ich genomen
e bijzonder-
effende. En-
en piraten,
een uitvoe-
ijn, bevatten
teressant is
ipbreuk van
delijk beeld
rgevorderde
k hier weer
e geven van

ets van Dr
t het Kerk-
ischwateren
op het be-

langrijke werk voor dominee en dokter voor de visschers.

De rest van het boek, en wel het grootste gedeelte, wordt in beslag genomen door zeven novellen. Er wordt een chronologische volgorde in acht genomen, waardoor de lezer een beeld krijgt van de ontwikkeling van het zeewezen in den loop der tijden, van de Noormannen af, tot het begin van onze eeuw.

Opmerkelijk is de voorkeur voor het zeilschip. De stoomboot schijnt niet zooveel romantiek te kunnen leveren als het sierlijke, nu bijna verdwenen zeilschip. Wanneer de stoomer even genoemd wordt, geschiedt dit om den weerzin van een rechtgeaard zeeman voor dit soort vaartuigen aan te toonen. Hier zal ongetwijfeld de weemoed over het verdwijnen van een mooi ding een rol spelen, want de herinnering is immers veelal schooner dan de werkelijkheid zelf was. De machine heeft den mensch minder weerloos gemaakt op zee, maar bracht toch tevens een nieuwe bekoring, die niet minder behoeft te zijn dan de bewondering afdwingende bekwaamheid van den schipper, die met behulp van wind en zeilen de gevaren van zee en golven te boven kwam.

Het is den schrijvers niet steeds even gemakkelijk geweest, den inhoud hunner novellen in overeenstemming te brengen met den gemeenschappelijke titel „Zeemansleven". Zoo heeft Karel van Dorp een zeer lezenswaardig verhaal geschreven over de Noormannen, waaruit wel spreekt het onuitblusschelijk verlangen van den Noorman naar de zee, maar waarin het leven aan land toch de voorname plaats inneemt. Het romantische verhaal moet hier wel onze betrekkelijke onkunde van het leven dier zeeschmiers sierlijk toedekken.

Veel minder zeemansleven, maar niet minder boeiend verhaal schreef Jo Ypma. Men moet heel scherpe oogen hebben, om uit haar verhaal het leven van den zeeman uit de dertiende eeuw te leeren kennen. Wanneer de lezer echter het doel niet telt, alleen den uitslag acht, zal hij zich tevreden gevoelen met deze aandoenlijke, goed geschreven novelle over de ongelukkige Edwina van Scoorl. Ook zonder den eenigszins statigen stijl was haar stuk goed geweest.

Op meer bekend terrein, wat zijn bronnen betreft, brengt ons Norel. De geschiedenis der ontdekkingsreizen behoort tot de interessantste tijden uit ons verleden. Het gelukt den schrijver volkomen, in een goedgebouwd, vlot en boeiend geschreven verhaal, de gevaren, de ellende, de haast onoverkomelijke moeilijkheden te schilderen van de eerste tochten naar Indië, maar ook geeft hij een suggestief beeld van de onverschrokken mannen, die met opoffering dikwijls van hun leven, den grondslag legden van ons imperium.

Een goede teekening van de mannen van den zelfkant der zeevaart, de zeeroovers, geeft W. de Geus in zijn schets over Klaas Compoen. De „lof der zeevaart" van de 17e eeuw wordt door deze schmiers met minder fraaie daden verbreed.

Het beste stuk lijkt mij dat van Herman de Man. In de eigen taal van den zeeman geeft hij een prachtstuk tragedie van een mistuk leven. Liefde voor de zee, bedwongen door de liefde voor een vrouw uit het Noorden, die het zeemanshart niet begrijpt. Het is een prachtgedachte, een rasecht zeeman dit verhaal te laten vertellen. Niemand beter kan de tragiek van den schipper op het zand beter voelen dan hij, die zich slechts thuis gevoelt op zee.

Bijzonder goed is ook het stuk van Ben van Eysselsteyn: de ras zeeman, die zich thuis niet meer op zijn plaats gevoelt, aan wien het gezin ontgroeit, wien de zee veel geeft, maar ook veel liefs ontnemt. Evenals in het laatste stuk, van Marie van Dessel-Poot, wordt er in verhaald van het offer dat de zee vraagt.

Dikwijls is het moeilijk onderscheiden novellen onder één hoofd te vereenigen. Hier is de redacteur goed geslaagd. De gekleurde platen en de pentekeningen die het boek verlichten, maken met de zeer goed tot goed beschreven verhalen dit boek tot een fraai geheel. Al is het dan ook niet DE roman van de zee geworden, het is wel een fors en prachtig boek over de zee geworden.

* * *

Ongeveer te zelfder tijd als bovengenoemd verzameldwerk, verscheen de roman „Zeemolest" van G. Brandenburg. Ook hier is het hoofdmotief, de onuitroerbare liefde tot de zee.

De visschersjongen Koos, belooft zijn meisje, hoe zwaar het hem ook valt, de zee voor haar te zullen opgeven. Nog één reis zal hij meemaken. Spoedig is hij weer thuis, daar het schip bij kalme zee plotseling zinkt. Een tijdlang leeft hij nu, getrouwd, aan wal, tot de oorlog komt en gesprekken over de enorme winsten hem zijn woord doen vergeten. Hij monstert weer aan en zet door, hoewel zijn vrouw dreigt weg te kwijnen van angst, en verdriet om zijn woordbreuk. Spoedig is hij schipper op een ijzeren trawler, maar na enkele voor- spoedige vangsten wordt zijn schip door een duik- boot tot zinken gebracht. Bij de redding breekt Koos een been, dat aan wal moet worden geamputeerd. Zelf ziet hij hierin een bestiering van God, maar zijn vrouw krijgt wroeging, als ze haar verminkten man moet thuis houden, terwijl ze hem in

zijn gezonde jaren terug wilde houden van de zee, waarnaar zijn hart uitging. Zij vinden elkaar weer geheel terug, als zij haar zoon het scheepje geeft, dat vader voor hem had gemaakt en dat zij al dien tijd verborgen had gehouden, om hem ver te houden van de zee en zijn aantrekkelijke sfeer.

Het boek maakt sterk den indruk van een eerste-ling. In het begin is het zelfs tamelijk primitief. Het moedwillig tot zinken brengen van het oude schip — een bekend motief — en het lange ver- hoor voor de rechtbank, zijn zonder eenige span- ning beschreven. Het lukt den schrijver aanvank- elijk niet actie in zijn verhaal te brengen. Veel te veel werkt hij met lugubere en onheilspellende gebeurtenissen, die niet treffen, omdat ze te veel op effect berekend zijn. Pas tegen het midden van het boek komt er eenige spanning in, ondanks het feit, dat de schrijver soms te veel verslag geeft van den toestand bij de visscherij gedurende den vori- gen oorlog. Hij raakt echter op gang en geeft nu soms goed beschreven passages. Vooral de tocht in de roeibooten, na het zinken van het schip, is niet zonder talent beschreven. Vergelijkt men de beschrijving van het tweede verhoor voor den rechter, met het eerste uit het derde hoofdstuk, dan blijkt pas goed, dat de schrijver zich al schrij- vende beter op zijn personen is gaan instellen. Koos is van schim tot mensch geworden, de stijl is levendig vergeleken met het dorre begin. Maar ook in de tweede helft is het niet gelukt alle per- sonen tot leven te brengen en de oplossing als d e oplossing aannemelijk te maken.

Het boek is te weinig bezonken, er is niet uit het gegeven gehaald wat er in zat. Aan betrekke- lijke bijkomstigheden is een te groote plaats ver- leend, waardoor de actie onderbroken wordt. Het uitwendig gebeuren is te weinig aanschouwelijk, het innerlijke leven blijft te verborgen.

Als de goede strekking en de bedoeling een boek kunnen goedmaken, is dit alleszins een goed boek. Het bezit echter te veel gebreken om een goeden roman te zijn. Er zijn wel aanwijzingen, dat de schrijver ook hiertoe eens zal komen, als hij het „moeilijke ambacht" blijft beoefenen.

Gron.

H. S.

VAN HET HEERLIJK AMBT

Hoe maak ik mijn preek?

IV.

Is de tekst eenmaal gekozen, dan begint de „be- werking" daarvan.

Daartoe behoort eerst de exegese. De exegese van de Heilige Schrift is die arbeid, waarbij ik tracht uit te vinden wat God, in dat bepaalde Schriftgedeelte, dat ik tot voorwerp van mijn exegese maak, wil zeggen, welke mededeeling, welke boodschap Gods daarin is onder woorden gebracht.

Dit is niet altijd een gemakkelijk werk. Daar zijn duistere plaatsen in de Schrift, waar- van het zeer moeilijk valt den rechten zin te onder- kennen.

Die moeilijkheid kan schuilen in het feit, dat de beteekenis van een bepaald woord in het He- breeuwsch of in het Grieksch eigenlijk niet is te vinden; of in de zinconstructie; of in den inhoud der woorden gezien in verband met wat in andere plaatsen der Schrift wordt gezegd. Heel moeilijk is het dikwijls ook, van een stuk van de heilige historie uit te maken, welke plaats het heeft in het geheel van de geschiedenis der openbaring, in de geschiedenis des Verbonds.

Voor die „moeilijkheid" mogen wij evenwel niet uit den weg gaan.

En nu denk ik vooral aan het laatstgenoemde. Daar is een tijd geweest, waarin wij deze moei- lijkheden nauwelijks zagen.

Als wij preeken over een „historische stof", dan waren we al blij, als het ons gelukte mooie, praktische „opmerkingen" aan den tekst vast te haken.

Wie een beetje vindingrijk was, had het dan met zulk een stof heel gemakkelijk.

Een „historische" stof werd dan ook nog al eens aangegrepen als er voor het maken van een preek wat erg weinig tijd beschikbaar was.

Gelukkig hebben we in de laatste jaren leeren inzien, dat het zoo niet mag.

Vooraf mijn jonge collega's wil ik het met allen ernst op het hart binden: „laat u tot zulk geschie- denispreken niet verleiden, hoe verleidelijk het ook is; want het is geweld doen aan Gods Woord.

Het lijkt mij toe, dat men dit nog niet altijd even duidelijk ziet; of, indien men het ziet, er nog niet altijd conscientieus naar handelt.

Daarom wijs ik daar nog eens met nadruk op.

Wanneer wij preeken over Lukas 2:1-7, of over Mattheüs 28:1-10, ja, dan vatten wij wel, dat wij daar niet mogen tevreden zijn met het maken van praktische opmerkingen over de gedragingen van Jozef en Maria en de vrouwen en zoo, dat wij

daar hebben te spreken over het openbaringsfeit, waarover het daar gaat.

Maar dat ditzelfde ook geldt van elk ander stuk geschiedenis, al is het dan ook niet gemakkelijk om uit te vinden wat het feit is, dat ons daar wordt meegedeeld —, dat wordt inderdaad nog veel te vaak over het hoofd gezien of verwaarloosd.

En nu nog eens, dat mag niet.

De eerbied voor Gods Woord moet ons daarvan terug houden.

Bovendien, getrouw-zijn moge in dezen groote inspanning van den prediker vragen, vooral in het begin, de gemeente moge eerst wel eens klagen, dat zij het wat vreemd vindt en den voor- keur geven aan de oude, gewende wijze van pree- ken, op den duur zal de prediker zelf in het volgen van den rechten weg, groote vreugde heb- ben, ook zal voortdurende oefening hem het al gemakkelijker maken den rechten zin van een Schriftgedeelte te vinden, terwijl de gemeente al heel spoedig zal inzien, dat de Schrift op deze wijze voor haar steeds rijker wordt en veel vaster stuur aan haar leven geeft.

„Dominé", zal de gemeente straks zeggen, „wat zijn wij blij, dat u zoo is gaan preeken; elke be- diening des Woords is ons daardoor tot een feest geworden."

Exegese alzoo; daarmee moet de bewerking van den tekst beginnen.

Laat ik op een paar dingen daarbij nog opzette- lijk wijzen. De exegetische arbeid zij zooveel moge- lijk zelfstandig.

Ik sprak onlangs met een professor in de exe- gese; ik mag den naam ook wel zeggen, Prof. Grosheide.

Hij klaagde er over, dat de studenten en de jonge dominees zoo weinig zelfstandig exegeti- seerden.

Zij steunen alléén op de commentaren van anderen.

Zij doen het zelf niet.

Dat nu is heelemaal mis.

Natuurlijk zijn wij zeer, zeer dankbaar voor wat wij in den laatste tijd aan Schriftverklaring ge- kregen hebben van de hand onzer Gereformeerde Theologen; en iemand moet al een driedubbele dwaas zijn, als hij daarvan geen gebruik maakt.

Maar dat gebruik mag niet hierin bestaan, dat hij eenvoudig overneemt en napraat, wat die com- mentaren hem zeggen.

Hij moet, gewapend met zijn Hebreeuwschen Bijbel en Grieksch Testament en een Worden- boek zelf trachten den zin van het Woord te ver- staan. Hij moet zelf exegetiseren; de commen- taar mag alleen hulpdienst verrichten.

Hij mag, als hij op een bepaald stuk van Gods Woord niet een goeden commentaar bij de hand heeft, niet verlegen zitten; hij moet er zich van bewust zijn, dat hij het ook zelf kan, al is het ook prettiger, dat men zijn eigen werk kan laten con- treoleeren en aanvullen door dat van een ander.

Zelfstandig exegetiseren; wie zich daarin oefent, zal er telkens van versteld staan wat mooi werk dat is en hoe hij daarin het vermogen krijgt om nieuwe en oude dingen uit de schatkamer van de Schrift naar voren te brengen.

Ik kom geregeld in aanraking met een broeder, die geen exegese heeft gestudeerd, die ook den grondtekst niet kan lezen, maar die zich er aan heeft gewend zelf over de Schrift na te denken en naar den zin des Woords te zoeken.

En telkens verhaas ik er mij over hoe 'n mooien kijk hij heeft op bepaalde Schriftuurplaatsen.

Toen ik nog gymnasiast was, waren daar jon- gens, die te lui waren om zelf te vertalen, wat hun was opgegeven. Zij kochten een vertaling en lieten zich daardoor leiden. Zoo'n vertaling noemt men in de gymnasium-wereld een „pons asino- rum", een „ezelsbrug".

Welnu, menig theoloog gebruikt zijn commen- taar als zulk een „ezelsbrug"; hij laat een ander voor hem verklaren, in plaats van zelf te verklaren met hulp van een ander.

Zelfstandig.

In de tweede plaats: „conscientieus".

Wat ik daarmee bedoel in een volgend artikelje.

D. v. D.

Dr A. Kuiper over de Belijdenis.

III.

Het vorige artikel gaf ons in korte trekken Kuipers visie op het eigenaardige karakter eener kerkelijke belijdenis. Tevens kwam daarbij vanzelf aan de orde zijn opvatting omtrent den invloed der theologische wetenschap bij de opstelling — en dus ook bij de interpre- tatie — ervan.

Van groot belang is het eveneens naar Kuiper te luisteren, als hij ons kleurig en duidelijk het typische gezag teekent, dat aan een kerké- lijke belijdenis als zoodanig toekomt.